

nek megfelelőleg végezhessek. Hátránya az, hogy a közönséges padokhoz képest ára nagy. Ámde e különbözet is eltűnik, ha meggondoljuk, hogy ezekkel a padokkal az újonnan felállítandó rajztermek költségei megtakaríthatók.

Lehet, hogy e két kísérletnek még egyéb hiányai is vannak, és úgy vagyok meggyőződve, hogy ha e helyen azok konstatálhatók lesznek, a feltalálók igyekezni fognak azokat elenyésztetni. Az azonban bizonyos, hogy csak örömünkre szolgálhat annak tudata, hogy e két új pad előállítói magyarok.

Az általam felsoroltak után talán ki volna mondható az, hogy

a Pædagogiai Társulat örömmel vesz tudomást arról, hogy az Oldal- és Michl-féle padszerkezet az iparos tanoncziskolák egy főhiányát van hivatva elenyésztetni és kívánatosnak tartja annak a szükséghez képest való használását.

VERÉDY KÁROLY

A GÖRÖG JÁTÉKVILÁGBÓL.

Egy kis klasszikus derű, tudom, jól fog esni szaktársaimnak és mindazoknak, a kik az ifjúság üdülését szívükön hordják. S ez volt a czélom, és ez a tudat volt a serkentőm, mikor — jórészt Guts Muths érdemes könyve nyomán — összeállítottam jó egy tuczat játékot, azaz a görög ifjúság mozgással járó játékaik közül mindazokat, a melyekről tudomást szereztem. Egészséges, hasznos, néhol talán kissé nyers, de olyan játék valamennyi, hogy vagy maig fenn bírta magát tartani, — s ekkor a nevelőnek bizony érdekes tudni, hogy már a hajdani minta-nemzetben gyökerezik — vagy mindenesetre érdemes a föllevenítésre, s egynehányat a naiv életkor geniusza, a görög hagyománytól függetlenül, újra meg is teremtett.

1. *A medve.* (Chytrinda.) Az egyik játszó guggol vagy zsámolyra ül; ő a morgó, megkötött medve. Pajtásai körülötte körben futnak, csipkedik, ütlegelik (de semmi esetre sem érzékenyen), zsebkendőből e vegett korbácsot fonhatnak — a medvének eleinte túrnie kell, később aztán, a nélkül, hogy helyzetéből kimozdulna (felállás, ugrás stb. által): megragadja valamelyik ingerkedőnek a ruháját (vagy előzetes megbeszéléshez képest kezét, stb.); s ha ez sikerült, akkor a megfogott lesz a medve.

2. *Buvócska.* (Myinda, vagy Apodidraskonda, a szerint, a mint az elbuvás vagy az ütés a fontosabb.) Egy játszó «húny», azaz, a számára kijelölt fa, ajtó stb. felé fordulva, eltakarja a szemét és hangosan számlál 20-ig, vagy a meddig kijelölik; a többiek ezalatt elbujnak, nem nagyon messzire. A számlálás befejeztével a húnyó elindul keresni a búvókat, a kikre nézve most már a húnyóhely mentsvárrá lesz: ók t. i. akármikor

idefuthatnak búvóhelyükről, s ha a húnyóhelyet háromszor megütik és ezalatt ezt a verset kiáltják:

Egy, kettő, három
Jöhetsz már, nem bánom —

akkor már mentve vannak, de, ha a kereső akár a futásban utólérte, akár búvóhelyükön rejtőzve megtalálta őket és vállukra ütött: odacsoportosulnak a húnyóhely köré, s a kit legutoljára ütöttek vállon, az lesz a húnyó.

Fiúk úgy is játszzák ezt ma, hogy a kit vállon ütöttek, az fölemeli és hátán czipeli a keresőt egészen a húnyóhelyig s ettől kezdve ő lesz a kereső, a míg maga is meg nem üt valakit, a ki felváltja.

3. *Karikázás, abroncsajtás.* (Krikélaszia.) Jókora sík tér az első kelléke. Az abroncsot, mint valami kereket, elgurítják, s folytonos futásban tartják egy kis bot segítségével, a melylyel különben a tovább hajtott karikát (abroncsot) hol jobb, hol bal felől védik az elesés ellen. Szokás a botot a karikán belül megütni, felütni, hogy a karika ugorjék, de a leeséskor tovább kell hajtani, hogy el ne terüljön. Ha a karika nem magas: a vele futó hajtó át is ugorhatja; mesterség az is, hogy az abroncs keskeny hézagon surranjon át, a nélkül, hogy oldalt surlódjék. Több hajtó is felválthatja egymást, arra ügyelve, hogy a szerepcsere alatt ki ne merüljön egyik-másik.

A görögöknél, kik még isteneik közül is abronccsal ábrázoltak egyet (Ganyemedest, az ifjú pohárnokot), az abroncs, úgy látszik, vasból volt, mert az ütőpálczáját fanyolú vasnak mondják; az abroncs a csipőig vagy épen a mellig ért; görög nevei: trochos, krikos.

4. *Róka koma.* (Askoliasmos.) Hogy a játék nehéz ne legyen: a szabadban meg kell határozni, hogy pl. 10—20 lépésnyi átmérője legyen a játékterületnek. Szobában ezt persze fölösleges megszabni. Mindenki fel van fegyverkezve lazán hosszában font zsebkendővel. Valakit róka gyanánt középre állítanak fellábra; a többiek körülveszik, minden megengedhető módon ingerkednek vele, s ügyelnek, hogy valahogyan a másik lába ne érje a földet. A róka folyton fellábon kirohan «odu»-jából, s a maga kendőjével üt-vág a futva menekülők közt. A kit talál: az lesz a róka; de, ha rajtakapják, hogy a másik lábát is földre bocsájtotta: elkiáltják, hogy «Vissza, róka koma!» s utána eredve, ütik a kendőjükkel valamennyien, míg odujához nem ér.

A görög «askoliasmos» név voltaképp a fellábon ugrálást jelenti; de kétségtelen, hogy ilyen kergetőzés közben jutott a fellábon ugrálásnak a szerepe.

5. *Királyosdi.* (Basilinda.) Egy játszót királylyá tesznek, egy másikat pedig királynévá. Ezek leülnek, a többiek pedig körben foglalnak helyet.

A király felszólítja őket, hogy adjanak valami ajándékot; erre mindenki megsugja a maga tanácsát a szomszédainak: a jobboldalinak azt, hogy mit ajándékozzon, a baloldalinak pedig, hogy hová tegye az ajándékát. Mikor aztán mind, sorjában, bejelenti ő felségeiknek, hogy mit fog ajándékolni és hová: természetesen kaczagtató képtelenségek jönnek napfényre. Végül a királyi pár fölkel e szavakkal: «A király körutat tesz az országban»; a többiek szép párosan utána indulnak, s bejárják a háznak minden zegét-zugát; egy ülőhelyet azonban mindjárt eltüntetnek. Mikor a király kihirdeti, hogy «a király hazautazik»: mindenki hanyatt-homlok rohan vissza; a ki nem kap többé székét: alázatosan térdet-fejet hajt a király előtt, a ki aztán összefont zsebkendőjével üt egyet rajta.

6. A *csiga* (Strombos, rhombos, strobilos, konos, bembix.) Körtéhez hasonló, csúcsán tánczó játékszer, a melynek ostorral hajtása ma is annyira divatos, hogy bővebb leírása fölösleges.

Mai játéknemei: a) *Versenyfutás*: mikor több csigázó ugyanegy cél felé hajtja csigáját az ostorral; a kié először ér oda: az a győztes.

b) *Csigák birkózása*: egymásnak uszítják a csigákat; az egyik le-
verve, elveszíti egyensúlyát, a győztes csigája tovább tánczol.

c) *Körjáték*, angol eredetű, még nem honosult meg nálunk, de kár volna mellőznünk. Lehető kemény talajon egy 1 m. átmérőjű kört rajzolnak a fiúk (krétéval, szénnel stb.), e körül pedig egy másik kört, a melybe beleállnak.

Az első csigát a belső körben tánczoltatja kis gazdája; mikor az javában kering: a másik játészó is nekiperdíti a maga csigáját, s azon igyekszik, hogy vele az első csigát kipattantsa a belső körből. Ha az onnan ki is ugrik: utána a harmadik játészót vezérli ugyanaz a törekvés. A kinek a csigája a belső körben marad, az a győző.

Ügyesebb fiúk, mind a két kezükben, 2—3 csigát is elhajtának.

A *pörgető* is ide tartozik; egy szál égett gyujtót szúrunk át egy gomb likán, s ezt a szálát a felső végén a hüvelyk és a mutatóujj közé fogva, megperdítjük, úgy hogy a gomb a tengelyét képező gyujtószál közepén marad s ezzel együtt forog; az egész tehát a fácska csúcsára állva, kering. — Árulnak nagyobb, csontból esztergályozott pergettyüket is, számok vannak reá festve, s a melyik szám a leeséskor legközelebb esik elhajtójához: az mutatja, hogy a gyermek nyert-e és mennyit. — Hajdan a kerek pénzdarabokat élükön perdíteni (chalkizein) mindennapos mulatság volt.

7. *Kézhuzás*. (Dielkystinda.) A játészók két sort képezve, szemben állnak egymással. Kiki megfogja a szemben állónak mind a két kezét, s a «Huzás!» vezérszóra teljes erőből huzni kezdi. A melyik pártból kevesebben dőlnek el: az a párt a győztes.

8. *Balmozás.* (Episkyros, epikoinos.) Két párt küzd a nagy labdáért, kezét vastag bőrkezetyű födi, mindegyik pártban 3—6 játzó áll fel, lehetőleg valami magas fal mentén. Hogy e játék milyen szabályok szerint folyt le: nem tudjuk.

9. *Szűrés.* (Epostrakismos.) Kerek, laposra csiszolódott kisebb köveket, guggoló helyzetből, mentől laposabban dobnak a víz tükreére. A ki legmesszebb dob és köve a víz színéről mentől többször visszapattan: az király lesz.

10. *Zsákhinta.* (Korykos.) Magasról, pl. a körhintáról, lelóg egy pamuttal, gyapjuval stb. megtöltött zsák, — vagy akár egy nagy labda; valaki a keze ütésével meglódítja, hogy ingalengést végezzen: s mire visszalendült, a következő játzó ugyan arra a pontra ugrik s ugyan olyan kézzel jót húz a zsákra vagy labdára, úgy, hogy ez mindig nagyobb erővel és gyorsasággal leng.

A régi görögök a lengés megállítását is a játékhoz tartozónak tekintették: hátukat, vállukat, mellüket tartották a visszafutó, homokkal, liszttel vagy kemény fügemaggal teli zsák elé. Kéz helyett itt-ott pálczával is lódtítják a labdát.

11. *Karódobás.* (Kyndalimos.) Játshatják akárhányan, nedves talajon; mindenkinek van egy jó $\frac{1}{2}$ m. hosszú, mintegy 3 cm. átmérőjű karója, mely a vastagabb végén meg van hegyezve. A cél itt: úgy dobni a karót, hogy a földre furódva onnan kivessen egy más oda tűzött karót.

Nem oly nehéz és sokkal hasznosabb a karokra és a szemmértékre, mint sokan gondolnák. A dobást úgy kell irányítani, hogy a következő karó a hegyes szög alatt a földből kiálló előbbi karónak azt az oldalát találja, a mely a föld felé fordult. Ha az ütés erős: akkor a földből kiállott karó akkorát pattan, hogy néhány méternyire ér csak újra földet; az így «nyeregből kiütött» karót a gazdája újra kell hogy megerősítse a földre, s akkor ezt a karót mindaddig célba nem veszik, míg valamennyi karó nem jutott ugyanilyen sorsra. Ha egyik-másik karót nem sikerült a «bokorból kiugratni»: a következő dobó folytatja szerepét.

12. *Szembekötödsdi.* (Myia chalke.) «Müia khalké» görögül annyi, mint vaslégy, érczből öntött légy; ezt a nevét a játék onnan vette, hogy a klasszikus korban az, a kinek a szemét játszótársai bekötötték: a körülette kiáltozó, incselkedő csoport közé e szavakkal rontott: «khalkén müián thérászó» (vaslégyre fogok vadászni); a többiek csak tovább csipkedték, huzgálták ruháját ezzel a válaszzal: «thérászeisz, all' ú lépszei» (vadászod, de nem fogod meg) — mindaddig, a míg bekötött szemű meg nem fogott valakit, a ki aztán őt felváltotta. — Akadály gyanánt szolgált az, hogy az így megfogottat meg is kellett nevezni, azaz ruhájából vagy proflijából.

Mondják, hogy Gusztáv Adolf is gyakran játszotta tisztjeivel.

13. *Diózás.* (Omilla.) A homokba kört rajzoltak, ebbe némi távolságról a játsszók egymás után bedobnak egy-egy szem diót. A legtöbb dió tovább gurul, nem marad a körben; a melyik benn marad: annak a gazdája elnyerte a kigurult diót mind. Dió híján golyóval is játszhatni.

14. *Fej, vagy irás.* (Ostrakinda.) A játsszók valami kis körlappal határozzák el, hogy melyik párt kezdje a játékot; ennek a kerek lapnak (dobozfedél, stb.) egyik oldala világos, másika fekete — innen van a «nappal vagy éjszaka» elnevezés is; a görögöknél is «nüksz» volt a feketített oldalnak neve és «hémera» a tiszta oldalé; az «ostrakinda» név onnan ered, hogy ez a kétszínű lap cserépből való volt.

A játsszó felek már eleve megegyeznek abban, hogy melyik párt választja magának a «nappal» színét, és melyik az «éjjel»-ét. A ki a korongot feldobja: az kiáltja el, hogy melyik oldal néz fölfelé, mikorra az leesett a földre: másnak még oda sem szabad néznie. A melyik szín után a kerek lap leestével felül marad: annak a hivei, ucczu, üzöbe veszik a másik félt. Van egy mentsvár, körülbel 40 lépésnyire; ide futhat az üldözött fél — ha t. i. útközben el nem fogják az utolsó emberig. Az oda futók elöl az útát elállani nem szabad. A kit elfognak: nem játszhatik tovább; a többi a játékot annyiszor újítja meg, míg mindenki rab lesz. A görögök «onos»-nak (szamárnak) nevezték az elfogottat, az utolsó győztest pedig «basileüs»-nek (királynak).

15. *Kavicsdobás.* (Pentalidizein, Pentalitha.) A «penta» név onnan ered, hogy a görög gyermek öt darab kavicssal gyakorolta ügyességét. Persze, a kezdet mindig nehéz, azért meg kell könnyíteni azzal, hogy csak *egy* kavicsot repíttessünk a gyermekkel, tenyeréből, fölfelé; akkor nem lesz nagy mesterség, az egy darabot a kéz hátával felfogni; sőt könnyebb lesz azon kezdeni, hogy a kéz hátáról pattanjon fel a kavics, s ugyanannak a kéznek tenyere fogja fel.

Más fajtája a kavicsdobásnak az, hogy a felső kar nyugodtan a testhez simul, az alsó kar pedig, a tenyerével fölfelé, vízszintesen áll; erre, közel a könyökhöz, rakjuk a kavicsokat, s egy gyors mozdulattal fölrepíttjük — a másik kézzel pedig megkapjuk.

16. *Körben jár a korbács.* (Schoinophilinda.) A földön ül, körben és kézenfogva, a játsszók csoportja; befelé fordulnak, hátranézni senkinek sem szabad, mert különben rendre utasítja az a zsebkendő-korbács, a melylyel a kezében körüljárva (vagy szaladva) kívül az egyik játsszótárs ilyenformát énekel vagy szaval:

Jár a korbács körben,
A ki látja: örvend;
Hanem a ki nem látja —
Beh megbánja a háta!

A kívül futó azután, lehetőleg észrevétlenül, valamelyiknek a háta mögé ejti az összefont kendőt. Ha 1. emez észreveszi: tüstént felkapja a korbácsot, felugrik és egyszer végig kergeti ütlegelve a verselőt a kör körül; erre ezek ketten szerepet cserélnek. 2. Ha az ülő nem elég szemes és nem veszi észre a háta mögött rejtett kendőt: a verselő újra felkapja és ő korbácsolja körülfutva a menekülő pajtást, míg ez visszatér helyére s mind a ketten újra kezdik régi szerepüket. Ha azonban az ülőnek jobboldali szomszédja szemes volt; ő kapja fel a kendőt és fordítja baloldali társa ellen, a ki szintén egyszer körülfutva, menekül előle; ekkor az új üldöző s az előbbi verselő cserélnek szerepet.

SZEDLACSEK LAJOS.

IRODALOM.

A Középiskolai Rendtartás Magyarázata. Irta *Dortsák Gyula*, gymnasiumi igazgató. Szerző sajátja. Bolti ára 1 forint 50 kr. n. 8. r. 303 lap.*

A pädagogiával és irodalmával kissé furcsán vagyunk hazánkban. Tanügyi napi kérdésekkel aránylag sokan foglalkoznak, szervezeti és adminisztratív ügyekkel egy-ketten, tudományos pädagogiával még ennél is kevesebben. — Természetes, hogy a művelés mennyiségének és minőségének megfelelően az eredmények is. Maradjunk a középiskolai adminisztrácziónál: mit látunk itt? Azt, hogy fejletlen, hiányos, nem egységes, ellenben komplikált, nehézkes és körülményes.** Ennek oka? Mert nem foglalkoznak vele, nem fejlesztik. S miért nem? Sokat *lehetne* erről írni. A miniszteriumbeli osztályfő nagyobb s fontosabb kérdésekkel van megterhelve, a berendelt szakreferens ugyanilyenekkel elhalmozva, a többieknek is egyéb dolguk van. Bizony érdemes volna egy e célra alkalmas tanférfiut külön berendelni, hogy 1—2 év alatt rendbe és összeszedje a dolgokat és egy az osztrák Marenzelleréhez hasonló magyar rendeletgyűjteményt lehessen kiadni. Pár évvel ezelőtt a honvédelmi minisztériumba rendelték be egy főtisztet, kinek ott egyéb dolga sem volt, mint a ládájában évek óta felhalmozott czédulákból összeállítani egy magyar-német katonai Műszótárt! — S nekünk a kulturistáknak erre vagy ilyenre nem volna időnk, pénzünk, módunk? Pénz? A képviselőház közoktatásügyi bizottságában mult októberben Fenyvessy elö-

* *Rövidítések:* () a könyv lapszámát foglalja magában; R. = Középiskolai Rendtartás; r. R. = régi R.; K. T. = középiskolai Törvény. p. = pont.

** A sok közül p. okáért csupán a *tandijmentességi ügyre* utalok, melynek részleteiben is alapos ismerete valóságos studiumot igényel.